

РЕЦЕНЗИЯ

От: *Професор д-р Иво Великов Великов;*
Варненски свободен университет „Черноризец Храбър“;
Област на висшето образование: 9. „Сигурност и отбрана“
Професионално направление: 9.1. „Национална сигурност“

Относно: Дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен **„доктор“** по научна специалност *„Икономика и управление“ (Икономика на отбраната и сигурността)* в УНСС.

Автор на дисертационния труд: ***Гергана Цветелинова Цанкова***
Тема на дисертационния труд: **„УСЪВЪРШЕНСТВАНЕ НА
ПРОТИВОДЕЙСТВИЕТО НА КОНТРАБАНДАТА С
ТЮТЮНЕВИ ИЗДЕЛИЯ В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ“**

Основание за представяне на становището: Участие в състава на научно жури по защита на дисертационния труд – зап. № 566/ 09.03.2021 г. на зам.-ректора по НИД и МС на УНСС.

София,
2021 г.

1. Информация за дисертанта

Дисертантът се е обучавал по докторска програма към катедра „Национална и регионална сигурност“, Факултет „Икономика на инфраструктурата“ на УНСС по докторантска програма „Икономика и управление“ (Икономика на отбраната и сигурността), професионално направление 3.8. Икономика, съгласно Заповед на ректора на УНСС № 771/20.03.2018 г.

Обучението е осъществено в *редовна* форма през периода 2018 – 2021 г. Участието ми във вътрешната защита пред катедрата (още веднъж благодаря на катедрения съвет за поканата), ми помогна да се информирам, че индивидуалният план на докторанта е изпълнен.

Не познавам персонално Гергана Цанкова. Нямам друга информация, освен от CV-то за нейния жизнен и професионален път. Малкото ми контакти с нея показват активен и целенасочен млад човек, който има качествата и интереса към научна и преподавателска кариера (очевидно от участията в различни научни симпозиуми), а такива хора трябва да бъдат стимулирани.

2. Обща характеристика на дисертационния труд

Дисертационният труд на Гергана Цанкова е безспорно актуален в контекста на преживените от страната значителни проблеми в този вид контрабанда. Загубите за обществото, съответно пропуснатите ползи, вероятно могат да бъдат сравнени само с такива в сектори с най-високи нива на корупция и организирана престъпност като трафика на хора и на наркотици.

Контрабандата на тютюневи изделия намалява БВП на страната и развива сивата икономика, на практика тази загуба е пряко следствие от такава незаконна дейност.

Натрупването на незаконни средства в престъпни организации създава условия за финансиране и на други престъпни дейности.

Приемам актуалността и значимостта на този научен труд за доказани, предвид влиянието на проблема в много сфери и дейности.

Като обем и структура трудът отговаря на критериите за дисертация. Общо обемът е 175 стр., трудът е структуриран в увод, три глави и заключение. Добро впечатление правят различните списъци на

съкращения, таблици, графики и фигури, които подпомагат читателите в разбирането на материята.

Авторът е очевидно подготвен и запознат с подходите „от общото към частното“, и „от теоретично към приложно“, които са напълно приемливи и утвърдени при създаване на подобен научен труд. Цялата конструкция на представения труд дава представа за добре усвоен научен подход към проблема, както и добре използван системен анализ. В този смисъл моят извод е, че авторът е достигнал необходимото ниво в научното си развитие, катедрата е изпълнила ангажимента си по подготовката на докторанта.

Обектът и предметът са достатъчно ясни и лаконични. Малката смислова неточност в предмета е отстранена след вътрешната защита. Другите елементи на увода също притежават необходимото качество и яснота, за да стане ясно какви цели и задачи си поставя автора, както и използваната методология. Точно и подробно представената методология на дисертацията е всъщност едно от достоинства ѝ.

„Тезата“ би трябвало да бъде „хипотеза“ – научен конструкт който се доказва с научни методи, и по същество заявената „теза“ представлява хипотеза (тезата е просто мнение, което не е необходимо да доказваме).

Обхватът на научното изследване е правилно и смело ограничен, което е показател за добра връзка на докторанта с научния ръководител, както и необходимото осъзнаване за границите на изследвания проблем.

Научната литература се състои от 163 източника главно след 2010 г. и показва добрата предварителна подготовка на докторантката по темата. Наред с чуждестранни автори, докторантът познава и продукция на редица български учени.

Опитът ми да открия някои посочени източници в интернет се оказва успешен, т.е. източниците могат да бъдат открити по техните адреси.

Общата характеристика на дисертационния труд показва, че е положен необходимия труд за постигане на изискуемото ниво на научна подготовка.

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

Приемам, че поставената цел и задачи могат да бъдат открити в

изложението на текста и като цяло са изпълнени.

Докторантът върви по изпитания подход „от общо към частно”, следвайки ясно и лесно забележимо разпределението по глави: теоретичната първа глава, следва аналитичната втора и накрая приложната трета глава със заявения краен резултат - модел. Отделните глави са балансираны и равнопоставени по обем и съдържание. По този начин авторът акцентира върху определен баланс и в цялостната си подготовка и крайния резултат от нея.

В първа глава има интересен исторически анализ, който поставя фундаментите на проблема. Правилно с оглед на темата се прави обвързване на контрабандата с националната сигурност. Изследователката търси (и намира) обхвата на проблема за нашата страна, множеството негови проекции в други обществени процеси и сфери, вкл. с ролята и мястото на страната в международните процеси на контрабандата. Добре са дефинирани основните играчи в сектора, техните функции, роля и задачи, както и видовете и етапите на обработка на тютюневите изделия.

Следват във втора глава отлични анализи на наказателни и административнонаказателни процедури при контрабандата, вкл. и техните несъвършенства в момента. Също в тази глава се преминава през управленски и икономически анализи, свързани с функционирането съвместно на редицата институции, отговорни за противодействието на контрабандата с тютюневи изделия. В цялост аналитичната част на дисертацията дава добра представа за фактическата сложност на деянието и обективната трудност на разследването му, което изисква комплексни усилия и взаимодействието на много институции - Министерски съвет, Министерство на финансите, Министерство на земеделието, храните и горите, Агенция „Митници“, НАП, Гранична полиция, ГДБОП, ГДНП, ДАНС, КПКОНПИ.

В трета глава авторката добре мотивира избора на изследван чужд опит и добри практики. Много ясно и с подчертан стремеж към обосноваване, се представят подходящите политики в областта на противодействието. Правилно и последователно се разглежда комплексния характер на взаимодействието и съответно – ангажиментите на основните играчи.

Предложеният модел в трета глава (вербално и графично) за

противодействие на контрабандата с тютюневи изделия демонстрира по несъмнен начин изпълнението на поставената цел на дисертационния труд. Моделът, основан на анализа на комплексния и многообразен характер на противодействието, се базира на предлаган Център по организация, координация, комуникация, контрол и анализ на противодействието на контрабандата с тютюневи изделия (ЦОКККАПКИ), който е единна и обединяваща платформа за събиране, обработка, анализ и предоставяне на информация, необходими за противодействието на контрабандата с тютюневи изделия.

В тази глава най-леко може да се отчете, че докторантът е достигнал необходимото ниво на научно израстване, като се забележи умелото приложение на теоретичните знания в конкретни приложни подходи.

След всяка от главите следват добре формулирани изводи, които представят резултатите от предхождащите параграфи и правят връзка със следващото изложение.

Заклучението е малко по-лаконично и кратко от необходимото. Всъщност добро впечатление прави анализа на изпълнението на тезата/хипотезата, което често се изпуска, но смятам, че биха могли да се отчетат точните места на решаване на научноизследователските задачи, начина на решаването им и получените резултати. Така да бъде даден обоснован отговор на твърдението, че целта и задачите са изпълнени (което по принцип не подлагам на съмнение ни най-малко).

Приемам напълно получените резултати от разработването на този труд.

4. Оценка на научните и научно-приложни приноси

Смятам, че посочените приноси отговарят на постигнатите резултати в дисертационния труд на Гергана Цанкова. И че са нейно дело.

Имах претенции към формулировката им по време на вътрешната защита в катедрата, а също и че не са изброени някои приноси, напр. методиката на противодействието в края на втора глава, но е очевидно прецизирането на приносите и вече подобрената им научна форма и съдържание.

В окончателния вариант приносите са „пораснали“ от 5 на 7, разделени на две категории: научни (вероятно се има предвид научно-

теоретични) и научно-приложни.

Приемам за правилно формулирани и реално съществуващи посочените от докторантката научни приноси. Както и че са достатъчно за такъв изследователски труд.

5. Оценка на публикациите по дисертацията

Публикациите (общо 4 на брой) приемам за напълно достатъчни и пряко обвързани с темата на дисертацията и представят определени важни елементи от нея.

Видно е, че същите обхващат почти целия период на създаване на дисертацията, като първата е от юни 2018 г. Не разбирам добре темата на публикация „Анализ на проблемите при контрабандата с тютюневи изделия“ (вероятно става дума за проблемите при противодействието на контрабандата).

Като цялост обаче, публикациите реферират повече към първите две глави, липсват публикации, които да са свързани с приложните приноси и с крайния научен резултат – предлаганият модел. Препоръката е авторката да издаде и такива публикации, т.като в трета глава е най-важният ѝ принос.

6. Оценка на автореферата

Смятам, че автореферата е сред достоинства на автора. Отлично впечатление прави аналитичния подход към текста му – главите и параграфите са представени лаконично, понятно, само най-съществените текстове. Авторефератът отразява напълно коректно съдържанието на дисертацията. Приемам също формата и обема му.

7. Критични бележки, препоръки и въпроси

Към тази разработка могат да бъдат отправени някои критични бележки, които обаче не влияят на цялостната ми позитивна оценка. Изброявам някои от тях, просто за да бъдат избегнати при други публикации на автора:

- Необходимо е изясняване на понятието „усъвършенстване на противодействието“ – как то се разбира персонално по повод на този труд. Това би било научно-теоретичен принос;

- Добре би било да се види опита на вероятно най-мощната структура в противодействието на подобна контрабанда - Bureau of Alcohol, Tobacco, Firearms and Explosives на САЩ, още повече, че бюрото има качество и на предлагания център за координация в модела на авторката;
- Не най-добре са групирани литературните източници (вероятно българските трябва да са отделно от чуждестранните);
- Подобен труд освен изводи и препоръки се нуждае и от прогнози, с оглед постигнатите резултати и изводи, които биха били принос в приложен план;
- Сред потребителите на полученото ново знание от този научен труд вероятно на първо място трябва да стои Министерски съвет и веднага след него – МВР, което е водещата структура в предлаганият Център.

8. Заключение

Дисертационният труд на тема „Усъвършенстване на противодействието на контрабандата с тютюневи изделия в Република България“, представен за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ по научната специалност „Икономика и управление“ (Икономика на отбраната и сигурността), с автор Гергана Цветелинова Цанкова, представлява завършен научен труд по конкретен научен проблем, и отговаря на изискванията на Закона за развитието на академичния състав в Република България и Правилника за неговото прилагане.

Изразявам своята положителна оценка и предлагам на уважаемото научно жури на кандидата Гергана Цанкова да бъде присъдена ОНС „доктор“.

05.04.2021 г. / София

Подпис:/Великов/